

השיר והשבח
דו־משמעות ואמנות השיר בתפילות הקבע

דניאל בויארין

הלא מובן מאליו הוא שכדי להבין ולהעריך יצירה ספרותית, שמקורה בתרבות רחוקה משלנו, בזמן או במקום, חשוב מאוד לשחזר — במידת האפשר — את הצפנים הסימאנטיים והספרותיים המאפשרים לטקסט ליצור משמעות. לעיתים, אפילו לא נוכל לבצע פעולות מיון גסות, כגון לפרוזה ושירה, בלא שחזור זה. במאמר זה, אנסה להראות את ערכו של שורש שב"ח בצופן הלשתי והספרותי של תקופת חז"ל, ולחשוף בכך את מובנם של קטעי טקסט מסוימים, ואף להראות שרק בכך, ניתן להעריך את התכונות השיריות של חלק מקטעים אלו.

טענתי הבסיסית היא, שהשורש שב"ח היה פוליסימי בלשון חז"ל. משמעותו האחת, קילוס (הפך של גנא) מפורסמת, והמפורסמת אינן צריכות ראייה. ברם, היה קיים גם גון־משמעות נוסף, הלא הוא שיר, ואולי יותר מדויק: שיר־תלה. אנו חשים במשמעות הזאת בהקשרים בהם מופיע שבח כסינונים של שיר, יחד עמו, או כצירוף מאוחד, או על־ידי סמיכות־הנרדפים, או כחילוף־נוסח. והרי דוגמאות:

במכילתא דר' ישמעאל אנו דורשים: 'לא על נסים שעשית עמי אומר לפניך שיר וזמרה אלא על נסים שעשית עמי ועם אבותי ועושה עמי בכל דור ודור אלהי אבי וארוממנהו' (שירתא, ג, האראיטק־רבין (להלן: ה"ר), עמ' 129).

כך הוא נוסח הדפוס, וכך הדפיסו בפנים גם האראויטק־רבין וגם לאוטרבך. ברם, בכתבי־ידות אוקספורד, רומי וקונסטנזה, הגירסה היא 'שבח וזמרה, ואולם נוסח זה דומה שמוקשה הוא במקצת. וכי מה ענין 'שבח', רוצה לומר תוכנו של דיבור אצל 'זמרה', שרוצה לומר, צורתו של דיבור? זאת הסיבה, כנראה, שהגיהו המגיהים, כגון זה העומד מאחורי נוסח הדפוס, וכן סופרו של כ"י מינכן,

1 לתיאור כתבי־ידות אלו, טיבן ויחסייהן, ראה: Louis Finkelstein, 'The Mekilta and its Text', *PAAR V* (1933-34), pp. 6-7, 17-19. כ"י רומי Vat. Ebr. 299 הוא כתב־יד המשוחזר ביותר למכילתא שיש בידנו (מלבד קטעי גניזה מסוימים). וטרם נוצל באף מהדורה של המדרש. אתאר אותו תיאור כלא מבחינות חיצוניות ופנימיות במקום אחר, בע"ה.

ואולם, המקומות התשובים ביותר לנו—כי הם מהווים את הרקע הספרותי לחז"ל—הם התרגומים. שב"ח מתרגם זמ"ר, שי"ר, ורנ"ן בתרגומים. דבר זה כתוב באונקלוס, שגוי בתרגום-הגנביאים, ומשולש בתרגום-הכתובים. בתורה, שנאמר, 'או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת', ומתרגמינו, 'בכין שבח משה ובני ישראל ית תושבתתא הדא'. ונאמר, 'עזי תמרת', ותרגומו 'תקפי ותושבתתי'. ויש עוד כהנה וכהנה. בגביאים, שנאמר, 'נעים זמירות ישראל', ותרגומו 'בסיס תושבתתא דישאל', וכן הוא בשירת המלאכים ששמע יחזקאל, 'ונטלני רוחא ושמעית בתרי קל זיע סגי דמשבחין ואמרין בריך יקרא ד' מאתר בית שכינתיה'. בכתובים, הנה 'מומור לדוד' תמיד 'תושבתתא לדוד', וכן 'למנצח' הוא 'לשבחא', ו'למען שוררי' הוא 'מן בגלל תושבחי'. ולבסוף 'שיגיון לדוד אשר שר לד' מתורגם, 'תרגומא דאודיתא לדוד די שבח לד'. סביר אפוא להניח, שהשימוש של שב"ח כנרדף לשיר בלשון חז"ל בבואה הוא למשמעות זאת בארמית.

יתר-על-כן, שימוש זה מהווה, כאמור, הרקע התרבותי-הספרותי לכמה מדרשות חז"ל. והרי דוגמה ראשונה לקוחה שוב מן המכילתא:

והרי כל אמות העולם

אומרים ש ב ח ו של מי שאמר היה העולם

אבל שלי נעים לפניו

שנ' ונעים זמירות ישראל ז' (שירתא, ג, ה"ר, עמ' 126).

דרשה זאת בנויה על דו-המשמעות של ש ב ח בלשון חז"ל, ובלא המשמעות זמירה האפשרית בשבח, הראיה נטולת משמעות היא. ברם, לי נראה שאף

6 אמנם כן אין 'משבחין' כאן תרגום של שרים, אבל עניינו שירה, ראה להלן בפנים.
7 כך הוא נוסח דרשה זו בכל כתבי-הידות, לרבות קטע גניזה מאתו כ"י קהיר, קטע BM OR 5559 19, בתפרסם מכבר על-ידי רבינוביץ, גנוי-מדרש (תל-אביב תשל"ז). חן חן לפרופ' רבינוביץ יצ"ו, שהשאיל לי צילומי הקטע שבידו, ילקוט שמעוני, מדרש חכמים ועוד, וגיבוב הדברים הנמצאים בנוסח הדפוס, ואצל ה"ר אינו נוסח כלל, אלא עיבוד על-ידי אחר, שלא הבין מה הוא מעבד. אגב, אע"פ שברוב הנוסחאות המליצה היפה, 'כל אמות העולם אומרים שבוה שלמי שאמר היה העולם' הוכרה בלשון תחווה, 'כל וכו' של הקדש (ברוך הוא)', ורק בכתבי-ידות אוקספורד, קה"ג, וילקוט שמעוני (כ"י אוקספורד), נשתמר הנוסח הנכבד היפה והמקורי. שיא האידיגויה הוא, שבקטע מדרש המשבח את כישורי הזמירה של ישראל, נפלה זמירה זאת בין שינויי הנוסחאות. ומצינו אותה התופעה במקום אחר שם, ר' יוסה אומ' נותניו ושבתו של מי שאמר היה העולם בסגני כל אימת העולם' (שם, עמ' 127), אולם הפעם נתמזל מזלה שלמליצה והיא נשתמרה ברוב הנוסחאות, מלבד הדפוס ומדרש חכמים, ועוד פעם שם להלן בפ"ר עקיבא, ושם נשתמר הנוסח רק בכ"י אוקספורד, רומי (ומינכן), וקונסטנזה, ואפילו בקה"ג (אותו קטע בורסו), והש"ר ב"ק בר';

המועתק מעצם כ"י רומי, ובכל זאת גורס 'שירה וזמרה', שהיא בהכרח אפוא הגהה. גם בעל הנוסח של קטע הגניזה Antonin 215 * כפי הנראה, התקשה בדברים קימצא, וניסח לפיכך, 'דברי-שבח ושירה'. דומה, שגם העורך (מסדר ? מעתיק ?) של המכילתא דרשב"י פישט אף הוא את הנוסח בנוסחו, 'אלקי אבי וארוממנהו לא על גסים שעשה עמי אני נותנת לפניך את השבח אלא וכו' (א"מ, עמ' 80). ברם, כל הקושי בעלם, שעה שאנו מניחים שפירושו של שב"ח פה הוא שירה/זמרה, וכן מצינו שתי תיבות אלו בהקשרים אחדים המעידים על קירבתן הסימאנטית. מצינוןן מאוחות במשנת סוכה ה, ג: ש י ר ו ת ש ב ח ו ת, ואף במכילתא (מסכתא דויהי, פרש"א ה"ר, עמ' 90): 'אבל ישראל מרוממים ומשבחים ונותנים שיר ושבח' (כך אוקס' וט"ש, ס"א שיר-שבח), וכן שם: 'זאתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבח והודייה וגדולה ותפארת הודו ההלל' (מסכתא דויהי, פרש"א ג, ה"ר, עמ' 100).

אף כי אין מקרים אלו ראיות חותכות והכרחיות כשלעצמן הן גדלות בכוח השכנוע, כאשר אנו זוכרים ש ש י ר הוא אחת המשמעות הרגילות והשכיחות של שב"ח באחותה של לשון חז"ל, הלא היא הארמית. קודם כול, כבר הראה י אבישור * ש'שירת-תושבתתה' וגם 'שבח-שירתא' מתרגמות את המילה ש י ר ה בכמה מקומות בתרגום גיאופיטי, והיפוך הסדר מונע אפשרות לראות כאן סמיכות של שני מושגים שתתפרש 'שיר של שבח', ומסתבר, שכך גם אפוא לגבי 'שיר-שבח'—שיר ושבח' שבמדרש. וכן גם בסורית hymnus, canticum היא משמעות מצויה מאוד ל'תושבתתא', ו'מאני-תושבתתא', הן כלי-נגינה, והפועל 'שבח' פירושו (בין-היתר) פשוט שר, זימר (עמ' P-S 4023-5).

2 כפי שאזכיר במאמר הנ"ל (הע' 1).
3 קטע זה הינו חלק מכתב-יד ששרדו ממנו קטעים רבים בגנוי הגניזה, ואני עומד לפרסם אותו (יחד עם שאר קטעי הגניזה למכילתא) בספר בעתיד הקרוב בע"ה. כתב-יד זה אף הוא טרם נוצל בהכנת מהדורה מדעית של המכילתא, והצורך במהדורה חדשה גלוי לעין.
4 פירוש זה לתיבה בעברית נעדר כן המילונות, לרבות אלו תרושמים אותה לגבי הארמית (ראה להלן), בערך סמך ! כוכן יסטרלב (עמ' 1511-1512), והשדה לוי במילון התלמודים ובמילון התרגומים שלו. מן הספרים שראיתם, דומה שרק אצל י אבישור, סמיכויות הנדרפים במליצה המקראית, ירושלים 1977, עמ' 138, יש הכרה של משמעות זאת בעברית, אולם ראה הערה סמיכה להלן. ראה גם ח' ילון, פרקי לשון, עמ' 343, הע' 3.
5 שם, אולם אינ' מבין מדוע כתב, 'אף סמיכויות של נדרפים שנמצאות בארמית היהודית, במקור ובתרגום, ממגלים [כך ?] יניי לפיחיו בנותנו להם צורה עברית. כך למשל הסמיכות הארמית, 'שירת תושבתתא', ו'שבח שירתא', הופכת אצל יניי ל'שיר שבח' (שם, עמ' 150). אולם, ראינו שבמכילתא 'שיר שבח' הליף הוא ל'שיר ושבח', ואין סיבה להניח אפוא שיניי הביא ממצוק לחמו.

ובניסוח המפויט, הדברים עוד יותר ברורים:

והחיות ישוררו וכרובים יפארו
 ושרפים ירונו ואראלים יברכו
 פני כל חיה ואופן וכרוב לעמת שרפים
 לעמתם משבחים ואומרים

דומה, שאם לא נפרש כאן ש'משבחים' היינו 'מומרים', המשפט האחרון יהיה חזונו
 ביותר. כי ירידה מן האקסטאזה של רינה ושירה, לשבת בפרוזה, תייצר anti-climax
 של ממש, ואולם, 'משבחים', שהיא גם מומרים וגם מקלסים, הינה שיאה של
 האקסטאזה. ואנו ממשיכים בשורת תקבולות:

לאל ברוך נעימות יתנו
 למלך אל חיוקים ומירות יאמרו
 ותשבחות ישמיעו

2. דוגמה יותר מעניינת ופואטית היא זאת דלקמן, בה משמש השורש בשתי
 משמעויותיו במשפטים סמוכים זה לזה. הקטע נמצא בברכת 'ברוך שאמר', שבה
 פותחים את קריאת פסוקי דומרה:

משבח ומפאר בלשון חסידיו ועבדיו
 ובשירי דוד עבדך נהלך ד' אלינו
 בשבחות ובזמירות נגדלך ונשבחך ונפארך
 ...
 מלך משבח ומפאר עדי עד שמו הגדול
 מלך מהלל בתשבחות

אנו רואים כאן משחק בשתי קבוצות נרדפים. קבוצה אחת אשר עניינה קילוס,
 והיא כוללת את צורות הפועל משבח, מפאר, מהלל, נהלל, נגדל, נשבת, ונפאר.
 וקבוצה שנייה, אשר עניינה זמר, והיא כוללת, את הצורות השמניות, שירי-דוד,
 זמירות, שבחות, ותשבחות. ה'שבחות' וה'תשבחות' כאן הן מומרי התהלים.

9 והנה, זה החדוש שלחז"ל, כי ברשימות נרדפים כאלו בל"מ, לא ימצא 'שבח', כ"אם
 'רנה, תלה, תודה, זמירה, שירה', אף-על-פי שהשורש שב"ח קיים — בתקבולת
 ל'הלל' ול'ברכה'. אגב, לשורש הל"ל במקרא יש אותה דר'המשמעות. שיש לשב"ח
 בחז"ל, דבר זה לא הוטעם כראוי בספרי המדע, כגון BDB בערכו (עמ' 238),
 המתעלם לגמרי מן הרכיב הסמנטי של זמר שבשורש, ואולם חז"ל הרגישו בו יפה
 מאוד. ראה למשל: ברכות ל"ה, ע"א: קדש הלולים לד' דבר הסעון שירה טעון חלול.
 ועוד הרבה.

הסיטמה הספרותית, שבה הפסוק מתורגם, כפי שראינו, עם צורה של שב"ח,
 אף היא תרמה רבות לעוצמו של מדרש זה. והנה, עוד דוגמה לחזק טענה זו, הפעם
 מן הספרי לדברים:

נכנס למרחץ ראה עצמו ערום,
 אמר אוי לי שאני ערום מן המצות,
 נסתכל במילה התחיל סודר עליה את השבח
 שנאמר למנצח על השמינית מזמור לדוד (פסקא ל"ו, פינ', עמ' 68).

ותרגומו של פסוק זה הוא כמובן, 'לשבחא... תושבחתא לדוד', ורק לאור
 שימוש לשוני זה (לאו דווקא של התרגום לבר, אלא של לשון חז"ל עצמו) מזבן
 עוצמו של המדרש, מלבד המשחק הלשוני של 'שמינית' — מילה'.
 על רקעם שלדרשות אלו נוצרו קטעי התפילה הניזונים מאותן שירות מקראיות,
 הלא הם ברכת-הגאולה — בבואתה שלשירת-הים; קדושת היוצר, המזכירה את
 שירת-המלאכים של יחזקאל; וברכות הזמירות, לרבות ברכת השיר, היא 'נשמת
 כל חיה'. אני מבקש עתה לראות תפילות אלו באור חדש, ולחשוף בהן את הפואטיות
 המרעקת להן בוכות משחק עדין עם משמעויותיה השונות של 'שבח'. וקודם, נראה
 דוגמאות, שבהן המשמעות 'זמר' דומיננטית (או שמא בלעדית?) היא:
 1. בקדושת היוצר, מצינו בנות-קול רבות לאותו 'קל זיע סגי דמשבחין ואמרין'
 שלתרגום יחזקאל:

וכולם פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה
 בשירה וזמרה
 ומברכים ומשבחים ומפארים ומעריצים
 ומקדישים וממליכים...
 להקדיש ליוצרים בנחת רוח בשפה ברורה
 ובנעימה קדושה כולם כאחד עונים
 ואומרים ביראה, קדוש וכו'...
 והאופנים והחיות ברעש גדול מתנשאים
 לעמת שרפים לעמתם משבחים ואומרים

8 התפתחות הדיאכרונית של תפילות אלו לא תעניק אותי פה. ראה " היינמן, התפלה
 בתקופת התנאים והאמוראים, (ירושלים תשל"ח), בהרבה משמות. לפי המפתח. וכן
 ד, גולדשמידט, הגדה של פסח ותולדותיה, (ירושלים 1981), עמ' 64-96 ו-107-108.
 ראה גם, Jacob Mann, 'Genizah Fragments of Palestinian Order of Service',
 HUCA II (1925), pp. 269-338. חן חן לידית פרוש' י' יהלום, שהוכיח לי פרסום
 חשוב זה. בדקתי מקורות אלו, והם רק מאשרים את דברי, ואולם מלבד דוגמה אחת,
 לא נזקקתי להם כאן, כי יש כספיק בסיחורים שלפנינו, היינו לצורך זה סדר עבודה
 ישראל לר' י' בער (רעדעליים תרכ"ח).

העתידים ליאמר על-ידי המתפלל, כלומר 'שירי דוד עבדך', ו'תשבחות' כאן אפוא היא ממש 'תושבחתא' של התרגום. האפקט האסתטי כאן מושג על-ידי החזרות שלשורש שב"ח בגוני משמעות שונים — פעם המשייכים אותו לקבוצת פעלי קילוס ופעם לקבוצת שמות השיר. על הרמה של מסר השיר, דומה שהמשורר רוצה להגביר את התחושה ששיר ושבח היינו הך הם, זאת אומרת, הדרך הנאה לשבח לקונה-העולם היא במזמור.

המשחק הזה ומשמעות 'שבח' יוצאים ברורים יותר מנוסח לתפילה הזאת הנמצאת בקטע גניזה שנתפרסם על-ידי מן: ¹⁰

בא"י אמ"ה האל המלך המהולל בפי עמו
ומשובח בלשון חסידיו ובשירי דוד עבדך
נהללך ובשבח זמירות נשבחך ונפאריך
נרוממך יחד סלה מלכינו בא"י מלך מהולל
בכל התשב'.

וכן הוא בסופם של פסוקי דומרה, בברכת השיר, שבה מצינו משפטים כגון, 'זמהלל ברב התשבחות', כלומר במזמורים הרבים, ואחר-כך את שורת הצלעות המקבילות האלו:

אילו פיננו מלא שירה כים
ולשונו רנה כהמון גליו
ושפתותנו שבה

...
אין אנחנו מספיקים להודות לך

וברור ש'שבח' כאן אף הוא זמרה כמקבילותיו, אולם המשמעות הנוספת, תוכנה שלשירה אף היא דומיננטית פה, ותורמת למשמעות ומכניגה למשפט, 'אין אנחנו מספיקים' וכו'.

3. ואולם, דומה שהדוגמאות המורכבות והמעניינות ביותר, הן אלו, שבהן שתי המשמעויות הן אפשריות באותה היקרות של המלה המשורר מייצר אפוא אפשרות לשתי קריאות ממש, שתי קריאות שלבסוף מתמזגות לקריאה אחת עתירת משמעות ויזפ'.

בקטעי התפילה המרמזים אל שירת-הים שבברכה האחרונה שלאחר קריאת-שמע (ה'באולה'), אנו קוראים: 'על זאת שבתו אהובים ורוממו אלי, והנה, כאן שתי

10 'במקום המצוין לעיל, הע' 8, עמ' 325.

קריאות, כאמור: על זאת, אהובים שבתו ורוממו אל או על זאת שבתו. (זימרו) אהובים, והם רוממו אל, ויש לזכור את 'שבח' של התרגום שברקע. ובהמשך:

ונתנו יידיים זמירות שירות ותשבחות
ברכות והודאות למלך אל חי וקים

כאן משתמש המשורר במלה הדו-משמעית 'תשבחות' כדי ליצור מעבר מ'זמירות' ו'שירות' אופן הדיבור, בלי תיאור התוכן; ו'ברכות והודאות' המתארות תוכן הדיבור, בלא עניין לאופן. ו'תשבחות' אין לה הכרע, ונקראת לכאן ולכאן.¹¹

תהלות לאל עליון ברוך הוא ומבורך
משה ובני ישראל לך ענו שירה
בשמחה רבה ואמרו כלם

...

שירה חדשה שבתו גאולים, לשמך על שפת הים / כולם הודו והמליכו
ואמרו

וודאי הוא שמבחינה תחבירית חלוקה זאת עיקר, ולפיה אין ספק אלא שפירוש 'שבחו' הוא 'זמרו', כי לא קילסו את השירה! ו'לשמך' וכו' הוא מושא עקיף.¹² ברם, מסתתרת פה גם עוד קריאה, דחוקה קצת מפאת הסינטאקסיס: שירה חדשה — שבתו גאולים לשמך על שפת הים; כולם המליכו והודו ואמרו. ולפי קריאה זו הלא 'לשמך' הוא מושא ישיר של 'שבחו', ופירושו של הלה אפוא קילסו הוא. צירוף שתי קריאות אלו בתודעתו של המתפלל המשוער הוא אשר מעניק לתפילה את מלוא יפייה ומלוא עוצמתה הרוחנית.

4. הדוגמה האחרונה, ולעניות דעתי היפה מכולן, נמצאת בתפילת היוצר לשבת:

לאל אשר שבת מכל המעשים
ביום השבת התעלה וישב על כסא כבודו
תפארת עטה ליום המנוחה
ענג קרא ליום השבת

11 על שימוש זה של מילים דו-משמעיות בדיוק, ראה: M. Riffaterre, *Semiotics of Poetry*, (London 1980), pp. 86 ff.: 'The dual sign is an equivocal word situated at the point where two sequences of semantic or formal associations intersect' וראה שם כל הפרק.

12 או שמא, לפי קריאה זו, אפילו שידך למשפט הבא:
שירה חדשה שבתו גאולים.
לשמך על שפת הים הודו והמליכו ואמרו.

metaphor and metonymy. Distorting, when there is *ambiguity*, contradiction or nonsense. Creating, when textual space serves as a principal of organization for making signs out of linguistic items that may not be meaningful otherwise (for instance, symmetry, rhyme...).¹⁴

הנה ברור, שככל שהאלמנט השלישי שייך פחות במסורת ספרותית מסוימת, האלמנטים הראשונים יהיו חשובים יותר. כך הוא המצב בשירה המודרנית,¹⁵ וכך אני טוען, לגבי שירת חז"ל שבתפילה. אולם, כדי להכיר מטאפורה, דור משמעות (במשמעות הרחבה של אמפסון), חייבים להכיר כמה שיותר מן הצופן הסמנטי, בלשני-ספרותי, שדרכו אותו טקסט מסמן. וכאן, לגבי ספרות עתיקה, תורה של הפילולוגיה. אני תקווה, שבצירוף זה של פילולוגיה וביקורת ספרותית תרמתי תרומה זעירה להכרת יופייה שלספרות ישראל העתיקה, ושתרומתי זו תהיה אפוא מתאימה לזכרו של אחד שטרם כל חייו להראות את נועם ומירות ישראל — פרוץ נחמיה אלוני ו"ל.

14 ראה הערה 11 לעיל, עמ' 1-2.
15 ראה גם: Gérard Genette, *The Figures of Literary Discourse*, (Oxford: 1982), pp. 132 ff.
Tzvetan Todorov, *Theories of the Symbol*, (Oxford: 1982), pp. 75-103.

זה שבת שליום השביעי
שבו שבת אל מכל מלאכתו
יום השביעי מ שבת ואומר
מומור שיר ליום השבת

הנה כאן דו-המשמעות המילולית של 'שבת' מצטרפת אל דו-המשמעות הפראג-מאטית של הדיאקטי, 'זה', ומייצרות את שתי הקריאות דלקמן: ביום השבת ד' שבת, התעלה, וישב, תפארת עשה, נענג קרא, וזה שבתו שליום השבת, קרי קילוסו. או זה השבח (=השיר) שליום השבת, שבו שבת האל, ומשום כך יום השביעי מ שבת (מומור) ואומר, מומור שיר ליום השבת. שבתו שליום השבת הוא שירו שבו הוא, השבת, משבח ומקלס לקב"ה, וגם שיר השבת, שבו אנו מקלסין את השבת. מומור שיר ליום השבת, היינו מפי יום השבת, כמו 'מומור לדוד', וגם מומור לכבוד יום השבת. השיר והשבת מתאחדים כאן למשמעות אחת מורכבת ויפהפיה.

סיכום

היה זה וייליס אמפסון בספרו הקלאסי *Seven Types of Ambiguity* שלימדנו את החשיבות המכרעת של דו-המשמעות באותה תחושה שיש לנו בקראנו שירה, לאמר, 'כן, כאן שירה'.

... [ambiguity] is involved in all such richness and heightening of effect, and the machinations of ambiguity are among the very roots of poetry.¹³

לאחרונה, תיאורטיקן מאסכולה אחרת לגמרי, מיכאל ריפטר, אף הוא הגדיר שירה באופן שדו-משמעות היא אחת ממרכיביה (המספיקות, לא ההכרחיות), וכן כתב:

... poetry expresses concepts and things by indirection. To put it simply, a poem says one thing and means another... Indirection is created by displacing, distorting, or creating meaning. Displacing, when the sign shifts from one meaning to another, when one word 'stands' for another, as happens with

13 3rd ed. London 1953, p. 3. אמנם, הרבה היום אינם מקבלים את סיחוני של אמפסון של סוגי דו-המשמעות, הכרחו של תפקיד דו-המשמעות בשירה, ודרכו המיוחדת בקריאת שירים, ובהצגת הקריאות נכס צאן-ברזל הן אפילו של אורינו המיטיקנים, כגון רפיטר (ראה הערה הבאה).

Shel Be'er-Sheva

אשל באר-שבע

מחקרים במדעי היהדות
מוקדשים לזכר נחמיה אלזני ז"ל

ג

בעריכת
יעקב בלדשטיין, עלי יסיף, יוסף שלמון

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
באר-שבע תשמ"ו